

УДК 159.94

ДОЦЕВИЧ Т. І.

*Харківський національного педагогічного університет
імені Г. С. Сковороди*

КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА ВИШУ

У статті розкрито компетентнісний підхід до педагогічної діяльності викладача вишу у сучасній психологічній науці, який виявляється одним з провідних. Показано, що компетентнісний підхід найбільш повно розкриває зв'язок функцій, здібностей, професійних якостей та психологічних властивостей суб'єкта педагогічної діяльності.

Професійна педагогічна компетентність викладача вишу розглядається як інтегративна властивість особистості педагога, яка реалізується через умотивовану здатність до ефективного здійснення педагогічної діяльності та втілюється у професійному досвіді. Компетентнісний підхід до педагогічної діяльності викладача дозволяє визначати її як таку діяльність, у якій реалізуються психолого-педагогічні та методичні знання, навички та вміння, обумовлені комплексом професійних та особистісних якостей та здібностей особистості педагога.

Ключові слова: компетентнісний підхід, компетентність, педагогічна діяльність викладача вишу, суб'єкт педагогічної діяльності, психолого-педагогічна компетентність, методична компетентність, комунікативна компетентність педагога.

Постановка проблеми. Компетентнісний підхід до педагогічної діяльності викладача вишу у сучасній психологічній науці виявляється одним з провідних, оскільки найбільш повно розкриває зв'язок функцій, здібностей, професійних якостей та психологічних властивостей суб'єкта педагогічної діяльності. Однак недостатня структурованість психолого-педагогічних досліджень компетентності викладача обумовлює необхідність систематизації наукових підходів до різних видів професійної компетентності суб'єкта педагогічної діяльності вишу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних психолого-педагогічних дослідженнях компетентнісний підхід до професійної діяльності викладача представлений у дослідженнях Е. М. Нікітіна, О. М. Патріної, І. В. Просвіріної, Т. М. Сорокіної та інших дослідників.

Психологічна сутність компетентності вчителя висвітлено у дослідженнях О. О. Бодальова, Ф. Н. Гоноболіна, особистісні та професійно важливі якості педагога розглянуті у роботах А. К. Маркової, В. О. Слатьоніна, професійну компетентність у структурі професійної діяльності педагога визначено Г. М. Подчалімовою, шляхи та засоби оптимізації професійної компетентності подано у роботах А. І. Ахулкової, С. О. Гапоненка, З. О. Зіміної.

Серед провіних компетентностей педагога авторами виділяється: автокомпетентність (Н. В. Кузьміна, М. І. Лук'янова та ін.), екстремальна професійна компетентність (О. М. Шахматова та ін.), соціальна (Н. В. Бодягін), психолого-педагогічна (С. О. Гапоненко, М. І. Лук'янова, З. М. Мірошник), рефлексивна (О. М. Герасименко), комунікативна (О. В. Ванновська, В. Н. Куніцина, І. В. Макаровська), практично-творча (С. А. Ситнік), інформаційно-педагогічна (О. М. Оробінський).

Мета дослідження – узагальнити та систематизувати наукові психолого-педагогічні підходи до компетентності особистості викладача та охарактеризувати компетентнісний підхід до його професійної педагогічної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Провідним напрямом досліджень компетентності педагога є той, що визначає її як інтегральну якість (властивість) суб'єкта педагогічної діяльності, втілену у досвіді та забезпечующу її ефективність. Так, О. М. Патріна визначає професійну педагогічну компетентність викладача як інтегральної властивості особистості, яка включає сукупність психологічної, дидактичної, методичної компетенцій та готовність до професійної педагогічної діяльності, яка проявляється у результаті та якості. Автор визначає таку компетентність як сукупність властивостей та здатностей: професійного педагогічного мислення, інтуїції, імпровізації, спостережливості, оптимізму, рефлексії, спілкування [18].

Ґрунтовним виявляється аналіз професійної компетентності педагога, проведений Т. М. Сорокіною [23], якою визначено основні напрямки розуміння цього феномену: компетентність як один зі ступенів професіоналізму, який виступає основою для педагогічної діяльності вчителя; компетентність як міра оволодіння системою знань, умінь та способів діяльності та необхідними для здійснення педагогічної діяльності психологічними якостями; компетентність як здатність особистості вирішувати

на різних рівнях педагогічні завдання; компетентність як гармонійне поєднання знань з предмету, методики та дидактики викладання, а також умінь та навичок педагогічного спілкування; психолого-педагогічна складова компетентності, яка ґрунтується на ідеї декомпозиції діяльності на її основні компоненти та їх сформованість на різних рівнях професійного функціонування.

Е. М. Нікітін указує на те, що професійна компетентність педагога включає поєднання його гуманістичних орієнтацій та здатності бачити педагогічну реальність, володіння педагогічними технологіями, реалізацію розвивального та особистісно зорієнтованого навчання [16]. І. В. Просвіріна розглядає професійну компетентність як інтегральну якість учителя, яка включає володіння вчителем професійними знаннями та вміннями, здатність використовувати професійні знання в освітній практиці, а також професійну позицію учителя [20].

У вітчизняних психолого-педагогічних дослідженнях можна виділити декілька підходів до дослідження змісту та структури професійної компетентності педагога.

В. А. Адольф [2] у структурі професійної компетентності педагога визначає теоретико-методологічний, культурологічний, предметний, психолого-педагогічний та технологічний компоненти. О. О. Абдулліна [1] до структури професійної компетентності педагога включає поєднання загального (ядра), специфічного (з урахуванням професійних особливостей) та індивідуального (творчі здібності та індивідуальний стиль діяльності) компонентів.

О. І. Піскунов [19] у структурі професійної компетентності вчителя виділяє такі компоненти: 1) інваріантне ядро (фундаментальні знання) та 2) варіативна частина (з урахуванням особливостей профілю наукової підготовки майбутнього вчителя, його інтересів та схильностей).

У дослідженні О. М. Герасименко [8] подано оригінальний підхід до структури професійної компетентності, який передбачає розгляд цього феномену як сукупності універсальних (загальних, ключових), загальнопрофесійних (базових) та спеціальних компетенцій. До загальних компетенцій автор уключає соціальну, комунікативну, інформаційну та інші компетенції. До базових компетенцій О. М. Герасименко відносить, у першу чергу, комплекс психологічних та педагогічних здібностей, який називає психолого-педагогічною компетенцією, а також норма-

тивно-правову та рефлексивну компетенції. Спеціальні компетенції, у свою чергу, виступають як сукупність характеристик певної професійної діяльності спеціаліста (предметна та методична компетенції).

В. С. Шаган одним з провідних видів компетентності викладача називає методичну, під якою розуміється інтегральна професійно-особистісна характеристика педагога, виражена у його готовності виконувати всі функції та досягати високих результатів у педагогічній діяльності, реалізуючись у ній особистісно та професійно. Автором доведено, що методична компетентність викладача зумовлена зв'язком її компонентів – когнітивного, мотиваційно-ціннісного, практиологічного та особистісного. Провідну роль у функціонуванні такої компетентності автор відводить процесу рефлексії [25].

А. І. Ахулкова [3] визначає такі критерії професійної компетентності викладача: мотиваційно-ціннісне ставлення до оволодіння педагогічною діяльністю, знання прийомів та способів вирішення професійних практичних завдань та уміння творчо використовувати їх, самостійність у прийнятті рішень та рефлексія власної діяльності, здатність варіювати знаннями, професійним та соціальним досвідом.

М. Ю. Краснопольська професійну компетентність викладача визначає як інтегративну властивість особистості, яка містить сукупність психолого-педагогічних, методичних, спеціально-предметних знань, загально педагогічних та спеціальних професійно-творчих, виконавчих умінь, особистісних характеристик, які забезпечують ефективну педагогічну діяльність. Структура професійної компетентності, на думку автора, містить три компоненти: орієнтаційний (теоретична готовність), операційний (практична готовність), особистісний (морально-психологічна готовність) [11].

Цікавим є дослідження Е. Ф. Зеєра та Е. Е. Симанюк, присвячене вивченню зв'язку професійної компетентності викладача з кризами його педагогічної діяльності. Так, професійна компетентність педагога перебуває найпомітніших трансформацій під час кризи професійних експектацій та професійного зростання. Криза професійних очікувань є характерною для молодих педагогів, які вступають у професійну діяльність, зіткнувшись з багатьма труднощами, які призводять до усвідомлення власної не-

компетентності, незадоволеності рівня професіоналізму, невпевненості у знаннях та вміннях. Криза професійного зростання також характеризується усвідомленням власної некомпетентності та прагненням підвищити кваліфікацію [9].

У дослідженні С. В. Соколової подано рівневу структуру педагогічної компетентності викладача, яка складається з ціннісно-смыслового, мотиваційного, когнітивного, операційно-діяльничного, комунікативного та рефлексивного компонентів, які функціонують на ситуативному, репродуктивному, системному та концептуальному рівнях професійної діяльності педагога. Особливої уваги заслуговує визначення змісту рефлексивного компонента педагогічної діяльності. Рефлексивний компонент характеризується цілісною позитивною «Я-концепцією», яка визначається адекватністю уявлень про себе, високою саморегуляцією та самоконтролем [22].

М. І. Лук'янова пропонує використовувати поняття психолого-педагогічної компетентності, під якою розуміє сукупність певних якостей особистості, які зумовлюються високим рівнем психолого-педагогічної підготовки та забезпечують високий рівень самоорганізації професійної педагогічної діяльності. У структурі психолого-педагогічної компетентності авторка виділяє такі блоки: загальна психолого-педагогічна грамотність (загально професійні знання), психолого-педагогічні вміння (здатність викладача використовувати свої знання у педагогічній діяльності, в організації педагогічної взаємодії) та професійно значущі особистісні якості [13].

С. О. Гапоненко визначає психолого-педагогічну компетентність викладача як динамічну якість особистості педагога, яка виражається в інтеграції культурологічних, соціальних, психологічних, педагогічних знань, навичок, умінь предметно-професійної діяльності [7]. У визначенні змісту цього поняття автор виділяє такі блоки характеристик: особистісні (емпатія, тактовність, педагогічна інтуїція), інтелектуальний (високий розвиток інтелектуальних операцій, педагогічні здібності) та функціонально-предметні знання, уміння та навички.

До ключових професійних компетентностей викладача В. М. Введенський відносить комунікативну, інформаційну, регулятивну, операційну та інтелектуально-педагогічну компетентності, які пов'язані між собою та мають подвійну спрямованість – на

студентів та на самого себе. У якості базової компетентності автором визначається інтелектуально-педагогічна компетентність, оскільки інтелект розглядається В. М. Введенським як здібність, яка є основою усіх інших здатностей та здібностей викладача. Під інтелектуально-педагогічною компетентністю науковець розуміє здібність, яка визначає міру професіоналізму, характеризується особливим типом предметно-специфічних знань та ефективними стратегіями прийняття рішень. В. М. Введенський пізніше доповнює це визначення таким чином: це – комплекс умінь з аналізу, синтезу, порівняння, абстрагування, узагальнення та конкретизації як якостей інтелекта; гнучкість та критичність мислення, фантазія викладача [5]. По суті, таке розуміння інтелектуально-педагогічної компетентності можна звести до поняття педагогічного мислення.

На думку Є. Л. Умнікової, професійна компетентність педагога в умовах інноваційного освітнього середовища являє собою складний феномен, який складається з діяльнісного компонента (предметно-діяльні знання, прагнення бути професіоналом, прагнення до свободи вибору, орієнтація на роботу з людьми, орієнтація на інтеграцію зусиль інших, прагнення створювати нове, готовність долати перешкоди і брати відповідальність за результат, мотивація до досягнення успіху, готовність до ризику), особистісного компонента (прагнення самому будувати своє життя, відповідати за події, що відбуваються здатність до прояву підтримки, надання допомоги іншим, прагнення до саморозвитку, вміння контролювати свій емоційний стан), соціально-комунікативного компонента (гнучкість у спілкуванні, толерантність до невизначеності, оптимізм, розвинені навички самоконтролю у спілкуванні) [24].

У низці досліджень комунікативна компетентність розуміється як одна з ключових у здійсненні педагогічної діяльності викладача. І. В. Макаровська під комунікативною компетентністю розуміє систему психологічних знань особистості про себе та інших, умінь та навичок спілкування, стратегій поведінки у соціальних ситуаціях, що дозволяють будувати міжособистісне спілкування відповідно до цілей та умов взаємодії. Автор наводить структуру комунікативної компетентності педагога, до якої входить пізнавальний (знання про себе як про суб'єкта педагогічної

діяльності), емоційного (здатність педагога до емпатії) та поведінковий (уміння оцінювати діяльність учня та забезпечувати власний педагогічний вплив). У понятті комунікативної компетентності вчителя, наведеного І. В. Макаровською, виражено якості реалізації перцептивної, інтерактивної та комунікативної задач спілкування учителя, а саме: сприйняття та розуміння учня як особистості, що розвивається, суб'єкта навчальної діяльності; побудова загальної стратегії та організації взаємодії з учнями у процесі навчання, досягнення адекватного розуміння повідомлень, якими обмінюються учитель та учні [14].

О. В. Ванновською визначено поняття комунікативної компетентності викладача як його здатності до встановлення та підтримки соціально-психологічних контактів педагога для досягнення навчального результату. Виходячи з цього визначення, автор навів перелік вимог до комунікативної компетентності викладача, до яких відносяться: здатність встановлювати контакт зі слухачами та вирішувати задачу комунікативної взаємодії, знання соціальних норм та навички комунікативної взаємодії відповідно до рольових позицій, знання особистісних властивостей суб'єктів спілкування, ціннісна орієнтація, спрямована на уникнення професійної деформації [4]. Таке розуміння комунікативної компетентності викладача є дуже близьким за змістом до стандартів рольової компетентності педагога.

В. Н. Куніцина включає комунікативну компетентність до структури соціальної та розуміє її як володіння складними комунікативними навичками та вміннями, формування адекватних умінь у нових соціальних структурах, знання культурних норм та обмежень у спілкуванні, знання традицій, етикету у спілкуванні, вихованість; орієнтація у комунікативних засобах, властивих національному менталітету, оволодіння рольовим репертуаром у межах професії. Соціальну компетентність автор розглядає як систему знань про себе та соціальну дійсність, систему складних соціальних умінь та навичок взаємодії, сценаріїв поведінки у типових соціальних ситуаціях. Окрім комунікативної компетентності до структури соціальної автор уключає оперативну соціальну компетентність (загальна соціально орієнтація та обізнаність), вербальну компетентність (міру оволодіння письмовим та усним мовленням), соціально-психологічну компетентність

(знання механізмів взаємодії людей) та его-компетентність (знання себе та здатність до самопрезентації) [12].

І. А. Ситніковою [21] визначено практико-творчу компетентність викладача вишу, під якою розуміється інтегральна професійно значуща характеристика особистості та діяльності викладача вишу, яка дозволяє йому активно долучитись до процесів перетворення педагогічної практики та індивідуальної педагогічної діяльності, яка виражається у стійкій мотивації до практико-творчої діяльності та творчості, наявності знань про практико-творчу діяльність, володінні технологією перетворення педагогічної практики, рефлексивному ставленні до власної професійної діяльності та до себе як до особистості та професіонала.

У дослідженні О. В. Назначило розглядається інформаційно-аналітична компетентність викладача, під якою автор розуміє інтегративну характеристику особистості, що відображає її готовність та здатність ефективно здійснювати пошук, збір, аналіз, обробку інформації та продуктивно використовувати її у процесі вирішення професійних завдань. Автор розглядає такий вид компетентності через єдність її когнітивного, операційного та рефлексивного компонентів [15].

О. М. Оробінський виділяє інформаційно-педагогічну компетентність викладача вишу, під якою мається на увазі активне пізнання способів отримання та передачі інформації, володіння сучасними інформаційними технологіями в освіті, і яка спирається на сукупність професійних, методологічних та практичних умінь [17]. Змістовними компонентами такої компетентності виступають: саморозвивальна активність педагога; педагогічне мислення, орієнтація у предметі; здатність до критичної оцінки та інтеграції досвіду діяльності у сучасному інформаційному середовищі; мотиваційна та практична готовність до оновлення педагогічних функцій; прагнення до розвитку творчих якостей з метою створення освітнього інфосередовища; висока комунікативна та рефлексивна культура; високий рівень розвитку інформаційного мислення, спрямованого на моделювання інформаційного простору; здатність до прогнозування результатів власної інформаційної діяльності; високий дослідницький потенціал; готовність до сумісної інформаційної діяльності; засвоєння культури отримання, відбору, збереження, відтворення, перетворення, способів пред'явлення, передачі та інтеграції інформації;

здатність до формування адекватного індивідуального стилю інформаційної поведінки.

Професійна педагогічна компетентність викладача вишу має розглядатись як інтегративна властивість особистості педагога, яка реалізується через умотивовану здатність до ефективного здійснення педагогічної діяльності та втілюється у професійному досвіді. Компетентнісний підхід до педагогічної діяльності викладача дозволяє визначати її як таку діяльність, у якій реалізуються психолого-педагогічні та методичні знання, навички та вміння, обумовлені комплексом професійних та особистісних якостей та здібностей особистості педагога.

Список використаних джерел

1. Абдуллина О. А. Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования / О. А. Абдуллина. – М. : Просвещение, 1990. – 139 с.
2. Адольф В. А. Профессиональная компетентность современного учителя: монография [Текст] / В. А. Адольф. - Красноярск, 1998. – 310 с.
3. Ахулкова А. И. Технологии формирования профессиональной компетентности будущих преподавателей педагогического колледжа : дис. ... канд. пед. наук / А. И. Ахулкова ; Орлов. гос. ун-т. – Орел, 2004. – 197 с.
4. Ванновская О. В. Развитие коммуникативной компетентности преподавателей системы дистанционного обучения средствами социально-психологического тренинга : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Ванновская Ольга Васильевна. – Санкт-Петербург, 2003. – 165 с.
5. Введенский В. Н. Компетентность педагога как важное условие успешности его профессиональной деятельности / В. Н. Введенский // Инновации в образовании. – 2003. – № 4. – С. 21–31.
6. Войтюк О. А. Формування психологічної компетентності викладачів іноземних мов вищих військових навчальних закладів : дис... канд. наук : 19.00.07 / Войтюк Олена Анатоліївна. – 2009. – 189 с.
7. Гапоненко С. А. Диагностика и условия развития психолого-педагогической компетентности преподавателя педагогического колледжа : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Гапоненко Сергей Алексеевич. – Ростов н/Д, 1998. – 207 с.
8. Герасименко Е. Н. Формирование специальных компетенций учителя начальных классов у студентов педагогического колледжа: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. / Герасименко Елена Николаевна. – Москва, 2008. – 219 с.
9. Зеер Э. Ф. Эмоциональный компонент в профессиональном становлении педагога / Зеер Э. Ф., Сыманюк Э. Э. // Мир психологии. – 2002. – № 4 (32). – С. 194–203.
10. Колпакова Н. В. Формирование профессиональной компетентности будущего учителя начальных классов средствами развивающих технологий: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. / Наталья Владимировна Колпакова. – Бийск, 2006. – 217 с.

11. Краснопольская М. Ю. Развитие профессиональной компетентности преподавателя дополнительного образования в послевузовский период : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / М. Ю. Краснопольская: – Магнитогорск, 2006. – 178 с.
12. Куницина В. Н. Социальная компетентность и социальный интеллект ... Теоретические и прикладные вопросы психологии. / Под ред. А. А. Крылова. – СПб, 1996. – С. 48–60.
13. Лукьянова М. И. Психолого-педагогическая компетентность учителя: диагностика и развитие / М. И. Лукьянова. – М.: Сфера, 2004. – 144 с.
14. Макаровская И. В. Коммуникативная компетентность и представления учителя о себе: дис. ... канд. психол. н.: 19.00.07 / И. В. Макаровская, – С. -Пб., 2003. – 195 с.
15. Назначило Е. В. Развитие информационно-аналитической компетентности преподавателя в процессе непрерывного педагогического образования [Текст.] : дис. . канд. пед. наук : 13.00.08 / Е. В. Назначило. –Магнитогорск, 2003. – 213 с.
16. Никитин Э. М. Теоретические и организационно-педагогические основы формирования и развития федеральной системы дополнительного педагогического образования: автореф. дис. ... докт. пед. наук. / Э. М. Никитин. – СПб., 1999. – С. 42.
17. Оробинский А. М. Информационно-педагогическая компетентность преподавателя вуза : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Оробинский Алексей Михайлович. – Ростов н/Д, 2001 –172 с.
18. Патрина Е. Н. Формирование педагогической компетентности преподавателя высшей школы в системе дополнительного образования : дис ... канд. пед. наук: 13.00.08. / Патрина Елена Николаевна. – Волгоград, 2006. – 201 с.
19. Пискунов А. И. Профессиональная подготовка будущего учителя / А. И. Пискунов // Советская педагогика –1985. – №12. – С. 44–50.
20. Просвирнина И. В. Повышается компетентность учителя / И. В. Просвирнина // Педагогическое обозрение. – 2001. – № 1–2. – С. 74–80.
21. Ситникова И. А. Становление практико-преобразующей компетентности преподавателя вуза : 13.00.08 / Ситникова Ирина Анатольевна. – Благовещенск, 2007 – 239 с.
22. Соколова С. В. Формирование педагогической компетентности будущего преподавателя (На примере подготовки преподавателя педагогических дисциплин) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Соколова Светлана Владимировна. – Волгоград, 2004. – 226 с.
23. Сорокина Т. М. Развитие профессиональной компетенции будущего учителя средствами интегрированного учебного содержания / Т. М. Сорокина // Начальная школа. – 2004. – №2. – С. 110–114.
24. Умникова Е. Л. Развитие профессиональной компетентности педагога в условиях инновационной образовательной среды : дис ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Умникова Евгения Леонидовна; Ур. гос. пед. ун-т. - Екатеринбург, 2011. – 189 с.
25. Шаган В. С. Педагогическое сопровождение процесса развития методической компетентности преподавателя колледжа : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. / Вера Степановна Шаган. – Ижевск, 2010. – 217 с.

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Abdullina O. A. Obshchepedagogicheskaya podgotovka uchitelya v sisteme vysshego pedagogicheskogo obrazovaniya / O. A. Abdullina. – М. : Prosveshcheniye, 1990. – 139 s.
2. Adol'f V. A. Professional'naya kompetentnost' sovremennogo uchitelya: monografiya [Tekst] / V. A. Adol'f. - Krasnoyarsk, 1998. – 310 s.
3. Akhulkova A. I. Tekhnologii formirovaniya professional'noy kompetentnosti budushchikh prepodavateley pedagogicheskogo kolledzha: dis. ... Kand. ped. nauk / A. I. Akhulkova; Orlov. gos. un-t. – Orel, 2004. – 197 s.
4. Vannovskaya O. V. Razvitiye kommunikativnoy kompetentnosti prepodavateley sistemy distantsionnogo obucheniya sredstvami sotsial'no-psikhologicheskogo treninga: dis. ... Kand. psikhol. nauk: 19.00.07 / Vannovskaya Ol'ga Vasil'yevna. – Sankt-Peterburg, 2003. – 165 s.
5. Vvedenskiy V. N. Kompetentnost' pedagoga kak vazhnoye usloviye uspehnosti yego professional'noy deyatel'nosti / V. N. Vvedenskiy // Innovatsii v obrazovanii. – 2003. – № 4. – S. 21–31.
6. Voytyuk O. A. Formuvannya psikhologichnoї kompetentnosti vikladachiv inozemnikh mov vishchikh viys'kovikh navchal'nikh zakladiv: dis ... kand. nauk: 19.00.07 / Voytyuk Olena Anatoliivna. – 2009. – 189 s.
7. Gaponenko S. A. Diagnostika i usloviya razvitiya psikhologo-pedagogicheskoy kompetentnosti prepodavatelya pedagogicheskogo kolledzha: dis. ... Kand. ped. nauk: 13.00.08 / Gaponenko Sergey Alekseyevich. – Rostov n / D, 1998. – 207 s.
8. Gerasimenko Ye. N. Formirovaniye spetsial'nykh kompetentsiy uchitelya nachal'nykh klassov u studentov pedagogicheskogo kolledzha: dis. ... Kand. ped. nauk: 13.00.08. / Gerasimenko Yelena Nikolayevna. – Moskva, 2008. – 219 s.
9. Zeyer E. F. Emotsional'nyy komponent v professional'nom stanovlenii pedagoga / Zeyer E. F., Symanyuk E. E. // Mir psikhologii. – 2002. – № 4 (32). – S. 194–203.
10. Kolpakova N. V. Formirovaniye professional'noy kompetentnosti budushchego uchitelya nachal'nykh klassov sredstvami razvivayushchikh tekhnologiy: dis. ... Kand. ped. nauk: 13.00.08. / Natal'ya Vladimirovna Kolpakova. – Biysk, 2006. – 217 s.
11. Krasnopol'skaya M. Yu. Razvitiye professional'noy kompetentnosti prepodavatelya dopolnitel'nogo obrazovaniya v poslevuzovskiy period: dis. ... kand. ped. nauk: 13.00.08 / M. Yu. Krasnopol'skaya. – Magnitogorsk, 2006. – 178 s.
12. Kunitsina V. N. Sotsial'naya kompetentnost' i sotsial'nyy intellekt ... Teoreticheskiye i prikladnyye voprosy psikhologii. / Pod red. A. A. Krylova. – SPb, 1996. – S. 48–60.
13. Luk'yanova M. I. Psikhologo-pedagogicheskaya kompetentnost' uchitelya: diagnostika i razvitiye / M. I. Luk'yanova. – М. : Sfera, 2004. – 144 s.
14. Makarovskaya I. V. Kommunikativnaya kompetentnost' i predstavleniya uchitelya o sebe: diss. ... kand. psikhol. n. : 19.00.07 / I. V. Makarovskaya. – S.Pb., 2003. – 195 s.
15. Naznachilo, Ye. V. Razvitiye informatsionno-analiticheskoy kompetentnosti prepodavatelya v protsesse nepreryvnogo pedagogicheskogo obra-

- zovaniya [Tekst.] : Dis., kand. ped. nauk: 13.00.08 / Ye. V. Naznachilo. – Magnitogorsk, 2003. – 213 s.
16. Nikitin E. M. Teoreticheskiye i organizatsionno-pedagogicheskiye osnovy formirovaniya i razvitiya federal'noy sistemy dopolnitel'nogo pedagogicheskogo obrazovaniya: avtoref. diss. ... dokt. ped. nauk. / E. M. Nikitin – SPb, 1999. – S. 42.
 17. Orobinskiy A. M. Informatsionno-pedagogicheskaya kompetentnost' prepodavatela vuza: dis. ... kand. ped. nauk: 13.00.01 / Orobinskiy Aleksey Mikhaylovich. – Rostov n / D, 2001 – 172 s.
 18. Patrina Ye. N. Formirovaniye pedagogicheskoy kompetentnosti prepodavatela vysshey shkoly v sisteme dopolnitel'nogo obrazovaniya: dis. ... kand. ped. nauk : 13.00.08 / Patrina Yelena Nikolayevna. 13.00.08. - Volgograd, 2006. – 201 s.
 19. Piskunov A. I. Professional'naya підgotovka budushchego uchitelya / A. Í. Piskunov // Sovetskaya pedagogika –1985. – №12. – S. 44–50.
 20. Prosvirnina, I. V. Povyshayetsya kompetentnost' uchitelya / I. V. Prosvirnina // Pedagogicheskoye obozreniye. – 2001. – № 1–2. – S. 74–80.
 21. Sitnikova I. A. Stanovleniye praktiko-preobrazuyushchey kompetentnosti prepodavatela vuza: 13.00.08 / Sitnikova Irina Anatol'yevna. – Blagoveshchensk, 2007 – 239 s.
 22. Sokolova S. V. Formirovaniye pedagogicheskoy kompetentnosti budushchego prepodavatela (Na primere podgotovki prepodavatela pedagogicheskikh distsiplin): dis. ... kand. ped. nauk: 13.00.08 / Sokolova Svetlana Vladimirovna. – Volgograd, 2004. – 226 s.
 23. Sorokina T. M. Razvitiye professional'noy kompetentsii budushchego uchitelya sredstvami integrirovannogo uchebnogo soderzhaniya / T. M. Sorokina // Nachal'naya shkola. – 2004. – №2. – S. 110–114.
 24. Umnikova Ye. L. Razvitiye professional'noy kompetentnosti pedagoga v usloviyakh innovatsionnoy obrazovatel'noy sredy: dis. ... kand. psikhol. nauk: 19.00.07 / Umnikova Yevgeniya Leonidovna; Ur. gos. ped. un-t . – Yekaterinburg, 2011. – 189 s.
 25. Shagan V. S. Pedagogicheskoye soprovozhdeniye protsessa razvitiya metodicheskoy kompetentnosti prepodavatela kolledzha: dis. ... Kand. ped. nauk: 13.00.08. / Vera Stepanovna Shagan. – Izhevsk, 2010. – 217 s.

ДОЦЕВИЧ Т. И.

КОМПЕТЕНТНОСТНЫЙ ПОДХОД К ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ВУЗА

В статье раскрыт компетентностный подход к педагогической деятельности преподавателя вуза в современной психологической науке, который оказывается одним из ведущих. Показано, что компетентностный подход наиболее полно раскрывает связь функций, способностей, профессиональных качеств и психологических свойств субъекта педагогической деятельности.

Показано, что профессиональная педагогическая компетентность преподавателя вуза рассматривается как интегративное

свойство личности педагога, реализуется через мотивированную способность к эффективному осуществлению педагогической деятельности и воплощается в профессиональном опыте. Компетентностный подход к педагогической деятельности преподавателя позволяет определять ее как деятельность, в которой реализуются психолого-педагогические и методические знания, навыки и умения, обусловленные комплексом профессиональных и личностных качеств и способностей личности педагога.

Ключевые слова: компетентностный подход, компетентность, педагогическая деятельность преподавателя вуза, субъект педагогической деятельности, психолого-педагогическая компетентность, методическая компетентность, коммуникативная компетентность педагога.

DOTSEVICH T. I.

COMPETENCE-BASED APPROACH TO PEDAGOGICAL ACTIVITY OF HIGH SCHOOL TEACHER

The article discloses a competence-based approach to the pedagogical activity of high school teacher in modern psychological science, which is one of the leading. It is shown that the competence approach most fully reveals the relationship functions, capabilities, competencies and psychological characteristics of the subject of teaching.

The aim of the article is to generalize and systematize scientific psychological and pedagogical approaches to the individual of the teacher competence and the competence approach, which characterizes the professional educational activities.

The main direction of research competence of the teacher is the one that defines it as an integral quality (property) of an educational activity that is embodied in the experience and ensure its effectiveness.

It is shown that the professional pedagogical competence of the teacher of high school should be seen as an integrative property of the individual of teacher, realized through motivated ability to effectively implement educational activities and implement professional experience. The competence approach to the pedagogical activity allows to define it as an activity that implements psycho-pedagogical and methodological knowledge and skills due to the complex professional and personal qualities and abilities of the individual of teacher.

Keywords: competence approach, competence, educational activities university teacher, an educational activity, psychological and pedagogical competence, methodical competence, communicative competence of the high school teacher.

Стаття надійшла до редколегії 11.01.2015 року.